DOI: 10.22122/jhsr.v16i1.3615 Published by Vesnu Publications

Journal of Health System Research Vol. 16, No. 1, Spring

Received: 10.01.2019 Accepted: 17.09.2019 Published: 03.04.2020

The Effect of Education Based on the Theory of Planned Behavior on Willingness to Work with Older Adults in Students of Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Seyedeh Fatemeh Mousavi-Shirazi[1], Parisa Taheri-Tanjani[2], Yadollah Abolfathi-Momtaz[3], Ali Ramezankhani[4]

Original Article

Abstract

Background: Studies show older people require increasing health care services. One of the most important factors that significantly affect the quality of elderly care is the willingness to work with old people. The current study is conducted aiming to examine the effect of education based on the theory of planned behavior on willingness to work with older adults in public health students of Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran in 2018.

Methods: This study was an educational intervention in which the subjects included 36 students selected through the census method. The data gathering tool was the Willingness to Work with Elderly People Scale (WEPS), which was completed by the students two times (before and two weeks after education). After pre-test, two educational sessions were held for the students. The data collected were analyzed using independent t-test, paired t-test, and regression in SPSS software.

Findings: 36 students with a mean age of 21.94 ± 3.43 years participated in the study. The mean scores of attitude ($P < 0.001$), subjective norms ($P < 0.001$), perceived behavior control ($P < 0.005$), and intention ($P < 0.001$) in the intervention group had significant differences after the educational intervention.

Conclusion: The results showed that education based on the theory of planned behavior was able to promote willingness to work with older adults among students. Therefore, it suggested to develop educational interventions to enhance attitudes towards caring for the elderly and promote intentions to work with them. So it is recommended this intervention be applied to students and staff of medical universities after further studies.

Keywords: Aged; Aged care; Willingness; Students; Theory of planned behavior (TPB).

Citation: Mousavi-Shirazi SF, Taheri-Tanjani P, Abolfathi-Momtaz Y, Ramezankhani A. **The Effect of Education Based on the Theory of Planned Behavior on Willingness to Work with Older Adults in Students of Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.** J Health Syst Res 2020; 16(1): 1-6.

1- MSc Student, Department of Public Health, School of Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2- Assistant Professor, Department of Internal Medicine, School of Medicine, Ayatollah Taleghani Hospital, Clinical Research Development Unit, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3- Associate Professor, Iran Center for Aging Research AND Department of Aging Health, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran
4- Professor, Department of Public Health, School of Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
Corresponding Author: Parisa Taheri-Tanjani; Assistant Professor, Department of Internal Medicine, School of Medicine, Ayatollah Taleghani Hospital, Clinical Research Development Unit, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran; Email: dr_parisa_taheri@yahoo.com

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Unported License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

DOI: 10.22122/jhsr.v16i1.3615 Published by Vesnu Publications

تأثیر آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بر تمایل به کار با سالمندان در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

سیده فاطمه موسوی شیرازی[۱]، پریسا طاهری تنجانی[۲]، یداله ابوالفتحی ممتاز[۳]، علی رمضانخانی[۴]

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: بر اساس نتایج مطالعات، افراد سالمند متقاضی خدمات بهداشتی در حال افزایش می‌باشند. یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در کیفیت مراقبت از سالمندان، تمایل به کار با افراد سالمند است. پژوهش حاضر با هدف تأثیر آموزش مبتنی بر رفتار برنامه‌ریزی شده بر تمایل به کار با سالمندان در دانشجویان رشته بهداشت عمومی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران در سال ۱۳۹۷ انجام گردید.

روش‌ها: این مطالعه از نوع مداخله آموزشی بود و از طریق سرشماری، ۳۶ نفر از دانشجویان رشته بهداشت عمومی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه تمایل به کار با سالمندان (Willingness to Work with Elderly People Scale یا WEPS) بود که به وسیله دانشجویان تکمیل شد (قبل و دو هفته بعد از آموزش). پس از پیش‌آزمون، دو جلسه کلاس آموزشی برای دانشجویان برگزار گردید. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های Paired t و Independent t در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: ۳۶ دانشجو با میانگین سنی ۳/۴۳ ± ۲۱/۹۴ سال در تحقیق شرکت کردند. پس از مداخله آموزشی، اختلاف معنی‌داری در تغییر نگرش (P < ۰/۰۰۱)، کنترل رفتار درک شده (P = ۰/۰۰۱)، هنجارهای انتزاعی (P < ۰/۰۰۱) و قصد رفتاری (P = ۰/۰۰۱) مشاهده گردید.

نتیجه‌گیری: استفاده از بسته آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، می‌تواند موجب افزایش تمایل به کار با سالمند در دانشجویان شود. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد مداخله مذکور پس از مطالعات بیشتر برای دانشجویان و کارکنان دانشگاه‌های علوم پزشکی استفاده شود.

واژه‌های کلیدی: سالمند؛ مراقبت از سالمند؛ تمایل؛ دانشجویان؛ تئوری رفتار برنامه ریزی شده

ارجاع: موسوی شیرازی سیده فاطمه، طاهری تنجانی پریسا، ابوالفتحی ممتاز یداله، رمضانخانی علی. **تأثیر آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بر تمایل به کار با سالمندان در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.** مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۳۹۹؛ ۱۶ (۱): ۶-۱

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۰/۲۰ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۶/۲۶ تاریخ چاپ: ۱۳۹۹/۱/۱۵

مقدمه

سالمند شدن افراد، نوعی امتیاز و موفقیت اجتماعی برای جوامع می‌باشد. همچنین، به عنوان یک چالش در قرن ۲۱ مطرح است که روی تمام جنبه‌های زندگی افراد جامعه تأثیر می‌گذارد و تنها توسط بخش خصوصی یا عمومی حل نمی‌شود و به یک استراتژی مشترک بین تمام بخش‌ها نیاز دارد (۱). یکی از مهم‌ترین تغییراتی که در قرن ۲۱ در ساختار اجتماعی جوامع به وجود آمده است، پدیده سالمندی می‌باشد (۲). جمعیت افراد با سن بالای ۶۰ سال از ۸/۲ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۹/۲۸ درصد در سرشماری عمومی سال ۱۳۹۵ رسیده است (۳). انتقال جمعیتی و افزایش تعداد سالمندان به طور مستقیم بر روی سیستم بهداشتی و درمانی تأثیر می‌گذارد (۴) که ناشی از تماس مکرر و بیشتر افراد سالمند با ارایه دهندگان خدمات مراقبت بهداشتی و درمانی است (۵).

مروری بر پژوهش‌ها نشان می‌دهد که عواملی همچون کمبود نیروهای متخصص دوره دیده، فقدان آموزش‌های مناسب و وجود نگرش‌های منفی به کار با سالمندان، بر کیفیت خدمت ارایه شده به آنان مؤثر است (۶). یکی از موانع ارایه خدمات مراقبتی به سالمندان، عدم تمایل به کار با سالمند توسط مراقبان سلامت می‌باشد. تمایل (Willingness) حالتی است که فرد از لحاظ ذهنی آمادگی شروع عملی را به صورت مشتاقانه دارد (۷). نتایج مطالعه Bannister و Castle نشان داد که کارکنان تمایلی به کار با سالمند نداشتند؛ چرا که کار با سالمند را یک حرفه غیر جذاب و بدون موقعیت اجتماعی بالا می‌دانستند (۸). اغلب افراد، سالمندان را در جامعه به عنوان افراد غیر فعال، شکننده، افسرده و تنها توصیف می‌کنند. این نگرش‌ها می‌تواند به یک تفکر قالبی برای مراقبان سلامت تبدیل شود (۹).

نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهد که آموزش می‌تواند نگرش دانشجویان به سالمندان را تغییر دهد. ضمن این که در تحقیقاتی عنوان شد که نگرش مثبت می‌تواند پیش‌بینی کننده قصد رفتاربرای انجام کاری باشد. درکشور

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۲- استادیار، گروه داخلی، دانشکده پزشکی، بیمارستان آیت‌اله طالقانی، واحد توسعه تحقیقات بالینی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۳- دانشیار، مرکز تحقیقات سالمندی ایران و گروه سلامت سالمندی، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، تهران، ایران
۴- استاد، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
نویسنده مسؤول: پریسا طاهری تنجانی؛ استادیار، گروه داخلی، دانشکده پزشکی، بیمارستان آیت‌اله طالقانی، واحد توسعه تحقیقات بالینی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
Email: dr_parisa_taheri@yahoo.com

ما، اغلب آموزش نیروی انسانی متناسب با جمعیت سالمند نیست؛ چرا که کلیه مشکلات و خدمات مورد نیاز سالمندان با گروه‌های سنی دیگر متفاوت است و سطح آموزش‌ها بر اساس سطح عمومی صورت می‌گیرد (۱۰). Che و همکاران پژوهشی را در کشور مالزی با هدف بررسی عوامل مؤثر بر قصد دانشجویان رشته پرستاری به کار با سالمندان با استفاده از پرسش‌نامه‌های Kogan و تمایل به کار با سالمندان که بر اساس تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده طراحی شده بود، انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که دانشجویان قصد متوسطی برای کار با سالمندان داشتند و سازه‌های رفتار برنامه‌ریزی شده پیش‌بینی کننده قصد رفتاری می‌باشد و بیشترین همبستگی قصد با سازه نگرش گزارش گردید (۱۱).

رفتار انسان بازتابی از عوامل مختلف است و آموزش بهداشت به منظور اثربخشی برنامه‌های خود، نیازمند شناخت رفتار و عوامل مؤثر بر آن جهت تغییر یا تعدیل رفتارهای موجود می‌باشد و همین مسأله نقش مدل‌ها و تئوری‌های مطالعه رفتار را در آموزش بهداشت مشخص می‌کند (۱۲). در مطالعه حاضر از نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده استفاده گردید. این نظریه توسط Ajzen مطرح شده است و طبق آن، قصد توسط سه عامل (نگرش نسبت به رفتار، هنجار ذهنی و کنترل رفتاری درک شده) پیش‌بینی می‌شود (۱۳). نگرش نسبت به سالمند، نقش مهمی در طیف گسترده‌ای از رفتارها نسبت به سالمند دارد؛ به طوری که نگرش منفی نسبت به سالمند، باعث ایجاد عدم تمایل به کار با سالمند می‌شود (۱۴-۱۷). کنترل رفتار درک شده مشخص می‌کند که شخص چقدر احساس می‌کند انجام یک رفتار برای او آسان یا مشکل است (۱۲). نتایج تحقیقات مختلف نشان داده است که کنترل درک شده، قصد رفتار را پیش‌بینی می‌کند (۲۰-۱۸). با توجه به قدرت این سه سازه در تعیین و پیش‌بینی رفتار، مداخله پژوهش پیش‌رو بر مبنای این نظریه قرار گرفت و بر همین اساس، مطالعه حاضر با هدف تعیین تأثیر آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بر تمایل به کار با سالمندان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال ۱۳۹۷ انجام گردید.

روش‌ها

این تحقیق از نوع نیمه تجربی بود که با هدف تعیین تأثیر آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بر تمایل به کار با سالمندان بین دانشجویان رشته بهداشت عمومی دانشکده بهداشت و ایمنی ورودی مهر سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران در سال ۱۳۹۷ انجام گرفت. حجم نمونه بر اساس فرمول Cochran، ۳۹ نفر به دست آمد که در نهایت، بر اساس معیارهای ورود و خروج ۳۶ در پژوهش شرکت نمودند. معیارهای ورود شامل دانشجویان رشته بهداشت عمومی ترم‌های ۵ و ۷ که در دانشکده بهداشت و ایمنی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در حال تحصیل بودند و تمایل به شرکت در مطالعه داشتند. عدم تمایل دانشجو به شرکت در تحقیق و غیبت در جلسات آموزشی نیز به عنوان معیارهای خروج در نظر گرفته شد.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه دو قسمتی تمایل به کار با سالمندان (Willingness to Work with Elderly People Scale یا WEPS) منطبق بر سازه‌های تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده و شامل مشخصات دموگرافیک متشکل از ۷ سؤال و WEPS متشکل از ۲۰ سؤال شش گویه‌ای با چهار زیرمقیاس نگرش نسبت به کار با سالمندان، هنجارهای ذهنی مرتبط به کار با سالمندان، کنترل رفتار درک شده، تمایل به انجام رفتار بود (۲۱). از ۱۰ نفر متخصص در رشته سالمندی درخواست شد تا ضرورت هر آیتم را به صورت گزینه‌های «غیر ضروری، مفید اما غیر ضروری یا ضروری» درجه‌بندی نمایند. مقادیر نسبت روایی محتوا (Content validity ratio یا CVR) و شاخص روایی محتوا (Content validity index یا CVI) به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۹۴ به دست آمد که نشان دهنده قابل قبول بودن CVI بود. کلیه سؤالات به صورت مقیاس لیکرت شش گزینه‌ای در طیفی از «کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم» بود. کمترین امتیاز پرسش‌نامه WEPS، ۲۰ و بیشترین امتیاز، ۱۲۰ می‌باشد. ضریب Cronbach's alpha برای زیرمقیاس‌های «نگرش نسبت به کار با سالمندان، هنجارهای ذهنی مرتبط به کار با سالمندان، کنترل رفتار درک شده و تمایل به کار با سالمندان» به ترتیب ۰/۵۷، ۰/۵۹، ۰/۷۳ و ۰/۸۸ و پایایی درونی برای مقیاس کلی، ۰/۸۲ به دست آمد. پایایی درونی برای مقیاس کلی و زیرمقیاس‌های پرسش‌نامه WEPS در ایران توسط ابوالفتحی ممتاز و همکاران محاسبه شد (۲۱).

روش آموزش: در پژوهش حاضر، اطلاعات از طریق سخنرانی، بحث گروهی و با استفاده از پاورپوینت در دو جلسه آموزشی به دانشجویان انتقال داده شد. هر یک از جلسات به مدت ۶۰ دقیقه توسط محقق در دو هفته متوالی برگزار گردید. اهداف رفتاری آموزش در جلسه اول بر اساس سازه نگرش و هنجارهای ذهنی (دانشجویان آگاه شوند استادان آن‌ها نگرش مثبتی نسبت به سالمندان دارند، دانشجویان آگاه شوند کار با سالمندان لذت‌بخش است، دانشجویان بدانند کار با سالمندان ناامیدکننده نیست، دانشجویان آگاه باشد مراقبت از سالمند یک وظیفه انسانی است، دانشجویان بدانند کار با سالمندان دارای ارزش اجتماعی است) و اهداف رفتاری آموزش در جلسه دوم بر اساس سازه کنترل رفتار درک شده و قصد رفتاری (دانشجویان به درک درستی از شایستگی‌های خود جهت کار با سالمندان برسند، دانشجویان به درک درستی از مهارت‌های خود جهت کار با سالمندان برسند، دانشجویان به درک درستی از اولویت‌های حرفه‌ای انتخاب شغل خود بعد از فارغ‌التحصیلی برسند، دانشجویان به درک درستی از گروه سنی مورد علاقه خود برای کار کردن با آنان بعد از فارغ‌التحصیلی برسند، دانشجویان به درک درستی از نیازهای سالمندان برسند) بود. بسته آموزشی که در مطالعه حاضر از آن استفاده شد، برگرفته از کتب جامع‌شناسی سالمندان، روان‌شناسی سالمندان، کتابچه خدمات نوین سلامت سالمندان وزارت بهداشت، مقالات، مصاحبه با استادان سالمندشناسی و متخصصان طب سالمندی در ایران بود.

برای تعیین نرمال بودن داده‌ها، از آزمون Shapiro-Wilk استفاده شد و با توجه به نرمال بودن داده‌ها، آزمون‌های Independent t و Paired t مورد استفاده قرار گرفت. برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی شامل توزیع فراوانی نسبی و مطلق، میانگین و انحراف معیار استفاده گردید. در نهایت، داده‌ها در نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ (version 16, SPSS Inc., Chicago, IL) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. $P < ۰/۰۵۰$ سطح معنی‌داری داده‌ها در نظر گرفته شد.

ملاحظات اخلاقی مانند کسب رضایت آگاهانه و تمایل آزمودنی‌ها برای شرکت در پژوهش، استفاده از پرسش‌نامه‌های بدون نام و محرمانه ماندن اطلاعات نزد پژوهشگر و اختیار در هر مرحله از کار برای انصراف از همکاری رعایت گردید.

یافته‌ها

در تحقیق حاضر، ۳۶ نفر در گروه مداخله مورد بررسی قرار گرفتند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان، ۳/۴۳ ± ۲۱/۹۴ سال بود.

جدول ۱. مقایسه میانگین نمرات سازه‌های تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده قبل و بعد از آموزش

سازه‌های تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده	قبل از مداخله (میانگین ± انحراف معیار)	بعد از مداخله (میانگین ± انحراف معیار)	آزمون	T	مقدار P
نگرش نسبت به کار با سالمند	۱۲/۰۸ ± ۱/۱۳	۱۹/۲۷ ± ۳/۳۳	Paired t	٤٩/١٢	< ۰/۰۰۱
هنجارهای ذهنی کار با سالمند	۱۳/۵۵ ± ۱/۱۹	۱۸/۲۲ ± ۲/۸۵	Paired t	۹/۷۹	< ۰/۰۰۱
کنترل رفتار درک شده	۱۱/۳٦ ± ۱/۹۸	۱۳/٦۳ ± ۳/۷٦	Paired t	۳/٥٦	۰/۰۰۱
تمایل به کا با سالمند	۱۰/٤٤ ± ۲/٦۲	۱۲/٦۳ ± ٥/۷۹	Paired t	۲/٥٦	۰/۰۰۱
نمره کلی تمایل	٤۷/٤٤ ± ٤/۸٦	٦۳/۷۷ ± ۱۱/۷۱	Paired t	۸/۹٥	۰/۰۰۱

بر اساس متغیر جنسیت، ۳۴ نفر (۹۴/۴ درصد) زن و ۲ نفر (۵/۴ درصد) مرد بودند. با استفاده از آزمون Shapiro-Wilk، نرمال بودن داده‌ها تأیید شد. در نتیجه، آزمون معنی‌داری سازه‌ها از طریق آزمون‌های t و Paired t انجام گرفت. بر اساس یافته‌های پیش‌آزمون، بسته آموزشی به‌روزرسانی گردید. کمترین نمره به ترتیب به سازه قصد رفتاری، سازه کنترل رفتار درک شده، سازه نگرش به رفتار و سازه هنجارهای انتزاعی اختصاص داشت. با توجه به این که نمرات سازه‌های تمایل به کار با سالمند در پژوهش حاضر بسیار پایین بود، بسته آموزشی از رکیب چهار سازه و تأکید بیشتر روی قصد رفتاری طراحی گردید (جدول ۱).

بر اساس یافته‌های جدول ۱، مداخله آموزشی باعث ایجاد تغییرات معنی‌داری در میانگین نمرات سازه‌های نگرش، کنترل رفتار درک شده، هنجارهای انتزاعی و قصد رفتاری گردید ($P < ۰/۰۵۰$) و در کل، آموزش باعث تغییر در سازه‌های نمره کل تمایل به کار با سالمندان در دانشجویان شد ($P = ۰/۰۰۱$).

نتایج آزمون Paired t نشان داد که اختلاف معنی‌داری بین میانگین نمرات بر اساس متغیر جنسیت قبل و بعد از آموزش وجود نداشت ($P > ۰/۰۵۰$) (جدول ۲).

بر اساس نتایج آزمون t، بین میانگین نمرات دانشجویان که تجربه کار با سالمند و زندگی با پدربزرگ و مادربزرگ را داشتند با دانشجویانی که تجربه کار با سالمند و زندگی با پدربزرگ و مادربزرگ را نداشتند، تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد ($P > ۰/۰۵۰$) (جدول ۳).

بحث

هدف از انجام مطالعه حاضر، تعیین تأثیر آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده بر تمایل به کار با سالمندان در دانشجویان رشته بهداشت عمومی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی بود. نتایج نشان داد که آموزش گروهی دانشجویان تغییرات معنی‌داری در نمره کل تمایل به کار با سالمندان و سازه‌های نگرش، هنجارهای انتزاعی، کنترل رفتار درک شده و قصد رفتاری ایجاد می‌کند. بنابراین، استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده، می‌تواند در نگرش مثبت، بهبود هنجارهای انتزاعی، ارتقای کنترل رفتار درک شده و قصد رفتاری مؤثر باشد.

بر اساس نتایج مطالعه حاضر، آموزش گروهی دانشجویان سبب ارتقای نگرش دانشجویان نسبت به سالمندان شد که با یافته‌های تحقیق ریاحی و همکاران (۲۲) همسو بود. در پژوهشی که Jeste و همکاران بر روی دانشجویان پزشکی انجام دادند، مشخص گردید که برنامه‌های کوتاه‌مدت آموزشی بر روی نگرش دانشجویان به سالمند تأثیر دارد و باعث بهبود نگرش مثبت به سالمند می‌شود (۲۳). در دوران تحصیل، گذراندن آموزش‌های نظری مرتبط با سالمندی، می‌تواند عامل مهمی برای ایجاد درک روشن‌تر و نگرش مثبت‌تر به سالمندان باشد. نتایج مطالعه Cankurtaran و همکاران نیز مبین نقش مثبت آموزش در ارتقای نگرش دانشجویان نسبت به سالمندان بود (۲۴). در کنار افزایش دانش و آگاهی در خصوص سالمندی، برنامه‌های درسی سالمندی، باعث افزایش نگرش مثبت به سالمندی می‌شود. در تحقیق Che و همکاران در مالزی، نگرش مثبت به سالمندی، بیشترین همبستگی را برای تمایل دانشجویان پرستاری به کار با سالمند داشت (۱۱). نتایج پژوهش Rathnayake و همکاران حاکی از آن بود که با وجود نگرش مثبت دانشجویان پرستاری نسبت به سالمندان، اولویت انتخابی آن‌ها برای مراقبت کردن، سالمندان نبود و ترجیح می‌دادند از افراد جوان‌تر مراقبت کنند؛ چرا که کار با سالمندان را ناامیدکننده می‌دانستند (۱۵) که با یافته‌های مطالعه حاضر مغایرت داشت. سازه هنجارهای انتزاعی نیز نسبت به پیش‌آزمون تغییرات معنی‌داری را نشان داد و با نتایج تحقیق Che و همکاران که سازه هنجار ذهنی را عامل مؤثری جهت تمایل به کار با سالمندان در دانشجویان رشته پرستاری گزارش دادند (۱۱)، همخوانی داشت.

کنترل رفتاری درک شده یعنی درک فرد در مورد این که انجام یا عدم انجام رفتار تا چه حد تحت کنترل ارادی وی باشد (۲۵). نتایج پژوهش حاضر نشان داد که آموزش، منجر به ایجاد تغییرات معنی‌داری در سازه کنترل رفتار درک شده در دانشجویان شد. در مطالعه ابوالفتحی ممتاز و همکاران، کنترل رفتار درک شده، عامل مؤثری در تمایل به کار با سالمندان در دانشجویان بود (۲۱). نتایج تحقیق Che و همکاران بیانگر نقش تأثیرگذار کنترل رفتار درک شده در افزایش تمایل به کار با سالمند در دانشجویان بود (۱۱).

جدول ۲. میانگین نمرات تمایل به کار با سالمند بر اساس متغیر جنسیت قبل و بعد از آموزش

سازه	مرحله	متغیر	میانگین ± انحراف معیار	تعداد	T	نوع آزمون	درجه آزادی	مقدار P
تمایل به کار با سالمند	قبل از آموزش	دختر	٤۷/٥۸ ± ٤/۹۷	۳٤	۰/۷۲٦	Paired t	۳٤	۰/٤۷۳
		پسر	٤٥/۰۰ ± ۰	۲				
	بعد از آموزش	دختر	٦۸/۳٤ ± ۱۱/۳۰	۳٤	۱/۲۸۹	Paired t	۳٤	۰/۲۰٦
		پسر	٥۳/۰۰ ± ۱۹/۰۹	۲				

جدول ۳. میانگین نمرات تمایل به کار با سالمند بر اساس متغیر تجربه کار با سالمند و سابقه زندگی با پدربزرگ و مادربزرگ در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیر	زمان	پاسخ	میانگین ± انحراف معیار	T	درجه آزادی	مقدار P
تجربه کار با سالمند	قبل از آموزش	بلی	٤٩/٦٦ ± ٤/١٣	١/٢٣٠	٣٤	٠/٨٥٢
		خیر	٤٧/٠٠ ± ٤/٩٤			
	بعد از آموزش	بلی	٦١/٨٣ ± ١٥/٥٢	٠/٤٤٠	٣٤	٠/٣٧٢
		خیر	٦٤/١٦ ± ١١/٠٩			
تجربه زندگی با پدربزرگ و مادربزرگ	قبل از آموزش	بلی	٤٨/٣٨ ± ٣/٢٢	٠/٨٦٨	٣٤	٠/١١٤
		خیر	٤٦/٩١ ± ٥/٥٨			
	بعد از آموزش	بلی	٦٢/١٥ ± ١٢/٨١	٠/٦٢٠	٣٤	٠/٤٣٣
		خیر	٦٤/٦٩ ± ١١/٢٣			

قصد رفتاری مانند سازه‌های قبلی، پیش‌بینی‌کننده برای تمایل به کار با سالمندان عنوان شد. در پژوهش ابوالفتحی ممتاز و همکاران نیز قصد رفتاری به عنوان عامل پیشگویی‌کننده برای تمایل به کار با سالمند در نظر گرفته شد (۲۱). همچنین، مطالعه Che و همکاران قصد رفتاری را عامل پیشگویی‌کننده رفتار گزارش کرد (۱۱). استفاده از متخصصان سالمندشناسی برای تدریس در کلاس‌های درسی مرتبط با سالمندی، می‌تواند برای دانشجویان الهام‌بخش باشد. اختصاص دادن زمانی خاص برای دانشجویان تا دیدگاه‌های شخصی خود را نسبت به سالمندی بازگو کنند، آشنایی با دیدگاه شخصی هر فرد در مورد یک کلیشه و نگرش نسبت به سالمندی، اولین گام به سمت تغییر نگرش منفی است. دادن فرصت به دانشجو به منظور کشف نگرانی‌هایی که آن‌ها از برخورد با سالمندان دارند، بسیار مفید و حایز اهمیت می‌باشد (۲۶). کمک کردن به مربیان و کارکنان که بتوانند خودشان نقش مدل را برای دانشجو ایفا کنند، باعث می‌شود که دانشجویان با مشاهده رفتار دیگران یاد بگیرند. نتایج تحقیقات نشان داده است که اگر مربیان دانشجویان رفتار مثبت و با علاقه نسبت به سالمندان داشته باشند، می‌توانند دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهند و موجب تقویت نگرش مثبت آن‌ها شوند (۲۷).

نتایج بررسی حاضر نشان داد که تجربه زندگی با سالمند، تأثیری بر نمرات تمایل به کار با سالمند ندارد که با نتایج پژوهش‌های ابوالفتحی ممتاز و همکاران (۲۱) همسو بود. نتایج مطالعه Koehler و همکاران که بر روی پرستاران در دانشگاهی در ایالت متحده غربی انجام شد، نشان داد که تجربه کار با سالمند، باعث افزایش تمایل به کار با وی در پرستاران می‌شود (۲۸). همچنین، در تحقیق Hughes و همکاران، ارتباطی بین تجربه کار با سالمندان و میزان تمایل به کار با سالمندان وجود نداشت و دانشجویان عنوان کردند که کار کردن با سالمندان خسته‌کننده است و این تجربه باعث شد تمایلی به کار با سالمندان نداشته باشند (۲۹).

با توجه به مطالب ذکر شده، «نگرش نسبت به کار با سالمندان، هنجارهای ذهنی مرتبط به کار با سالمندان و کیفیت ادراک کار با سالمندان» به طور معنی‌داری تمایل به کار با سالمندان را پیش‌بینی می‌کند. پیشنهاد می‌شود محتوای درسی دانشجویان به نحوی باشد که علاوه بر افزایش سطح دانش در حوزه سالمندی، منجر به افزایش نگرش مثبت نسبت به کار با سالمندان شود.

بنابراین، با توجه به افزایش جمعیت سالمندی و لزوم توجه به ارایه خدمات بهداشتی و مراقبتی به سالمندان، لازم است گروه‌های آموزش پزشکی در دانشگاه‌های علوم پزشکی به آموزش مدوام و برنامه‌ریزی شده و طراحی دوره‌های بازآموزی و یا اختصاص واحدهای تخصصی سالمندی در دروس دانشگاهی اقدام نمایند. سالمندان یکی از گروه‌های جمعیتی می‌باشند که ممکن است بیشتر از سایر گروه‌های سنی به مراقبت‌های پزشکی نیاز داشته باشند. بنابراین، باید دانشجویان در دوره تحصیل خود، کار و نحوه برخورد با سالمندان را یاد بگیرند.

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر، تعداد کم شرکت‌کنندگان دانشجوی مرد به علت نبود دانشجوی مرد در بین دانشجویان رشته بهداشت عمومی بود و همین امر موجب عدم تعمیم یافته‌ها بر اساس متغیر جنسیت می‌شود. محدودیت دیگر، عدم برگزاری جلسه آموزشی برای استادان، والدین و دانشجویان برای سازه هنجارهای انتزاعی بود. از جمله نقاط قوت مطالعه می‌توان این مورد را عنوان کرد که برای اولین بار در ایران از مداخله آموزش مبتنی بر تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده به منظور بررسی تأثیر بر تمایل به کار با سالمندان در بین دانشجویان استفاده گردید.

نتیجه‌گیری

استفاده از بسته آموزش مبتنی بر نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده می‌تواند موجب افزایش تمایل به کار با سالمند در دانشجویان شود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود مداخله مذکور پس از تحقیقات بیشتر برای دانشجویان و کارکنان دانشگاه‌های علوم پزشکی استفاده شود.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد با کد اخلاق IR.SBMU.PHNS.REC.1397.45، مصوب دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران می‌باشد. بدین وسیله نویسندگان از دانشجویان رشته بهداشت عمومی شرکت‌کننده در مطالعه و مسؤولان دانشکده بهداشت و ایمنی که در انجام این تحقیق همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آورند.

References

1. Alsenany S. An exploration of the attitudes, knowledge, willingness and future intentions to work with older people among Saudi nursing students in baccalaureate nursing schools in Saudi Arabia Samira Alsenany [PhD Thesis]; Sheffield, UK; University of Sheffield; 2009.
2. Tanjani PT, Motlagh ME, Nazar MM, Najafi F. The health status of the elderly population of Iran in 2012. Arch Gerontol Geriatr 2015; 60(2): 281-7.
3. Hosseini S, Zabihi A, Jafarian Amiri S, Bijani A. The relationship between chronic diseases and disability in daily activities and instrumental activities of daily living in the elderly. J Babol Univ Med Sci 2018; 20(5): 23-9. [In Persian].
4. Zisberg A, Topaz M, Band-Wintershtein T. Cultural- and educational-level differences in students knowledge, attitudes, and preferences for working with older adults: An Israeli perspective. J Transcult Nurs 2015; 26(2): 193-201.
5. Tufan F, Yuruyen M, Kizilarslanoglu MC, Akpinar T, Emiksiye S, Yesil Y, et al. Geriatrics education is associated with positive attitudes toward older people in internal medicine residents: A multicenter study. Arch Gerontol Geriatr 2015; 60(2): 307-10.
6. Kydd A, Touhy T, Newman D, Fagerberg I, Engstrom G. Attitudes towards caring for older people in Scotland, Sweden and the United States. Nurs Older People 2014; 26(2): 33-40.
7. Millns Sizar S, Burton RL, Harris A. The influence of theory and practice on perceptions about caring for ill older people-A literature review. Nurse Educ Pract 2016; 19: 41-7.
8. Bannister R. Castle L. The care of frail older people with complex needs: time for a revolution [Online]. [cited 2012]; Available from: URL: https://www.kingsfund.org.uk/sites/default/files/field/field_publication_file/the-care-of-frail-older-people-with-complex-needs-mar-2012.pdf
9. Cozort RW. Student nurses' attitudes regarding older adults: Strategies for fostering improvement through academia. Teach Learn Nurs 2008; 3(1): 21-5.
10. Sadrollahi A. Sociology and principles health of ageing. Tehran, Iran: Jameenegar Publications; 2016. [In Persian].
11. Che CC, Chong MC, Hairi NN. What influences student nurses' intention to work with older people? A cross-sectional study. Int J Nurs Stud 2018; 85: 61-7.
12. Barati M, Allahverdipour H, Moeini B, Farhadi Nasab A, Mahjub H, Jalilian F. Assertiveness skills training efficiency on college students' persuasive subjective norms against substance abuse. Sci J Hamdan Univ Med Sci 2011; 18(3): 40-9. [In Persian].
13. Ajzen I. The theory of planned behavior. Organ Behav Hum Decis Process 1991; 50(2): 179-211.
14. Chua MP, Tan CH, Merchant R, Soiza RL. Attitudes of first-year medical students in Singapore towards older people and willingness to consider a career in geriatric medicine. Ann Acad Med Singapore 2008; 37(11): 947-51.
15. Rathnayake S, Athukorala Y, Siop S. Attitudes toward and willingness to work with older people among undergraduate nursing students in a public university in Sri Lanka: A cross sectional study. Nurse Educ Today 2016; 36: 439-44.
16. Zhang S, Liu YH, Zhang HF, Meng LN, Liu PX. Determinants of undergraduate nursing students' care willingness towards the elderly in China: Attitudes, gratitude and knowledge. Nurse Educ Today 2016; 43: 28-33.
17. Shen J, Xiao LD. Factors affecting nursing students' intention to work with older people in China. Nurse Educ Today 2012; 32(3): 219-23.
18. Roberto AJ, Meyer G, Boster FJ. Predicting adolescents' decisions about fighting: A test of the theory of planned behavior. Commun Res Rep 2001; 18(4): 315-23.
19. Pabian S, Vandebosch H. Using the theory of planned behaviour to understand cyberbullying: The importance of beliefs for developing interventions. Eur J Dev Psychol 2014; 11(4): 463-77.
20. Roostai Shalmaii M, Rakhshani F, Ramezankhani A, Soori H. Effect of Education Based on the Theory of Planned Behavior on Preventive Behaviors of Aggression. Saf Promot Inj Prev 2016; 4(1): 39-46. [In Persian].
21. Abolfathi Momtaz Y, Fadayevatan R, Mollaei P, Mousavi-Shirazi F. Development and validation of the Willingness to Work with Elderly People Scale (WEPS) among medical sciences students. Journal of Clinical Gerontology & Geriatrics 2018; 9(4): 149-55. [In Persian].
22. Riahi F, Izadi-Mazidi M, Khajedin N, Norouzi S. Does education of geriatric medicine effect on the Medical Students' Attitude toward Elderlies and Their Care? Iran J Med Educ 2014; 14(7): 651-2.
23. Jeste DV, Avanzino J, Depp CA, Gawronska M, Tu X, Sewell DD, et al. Effect of short-term research training programs on medical students' attitudes toward aging. Gerontol Geriatr Educ 2018; 39(2): 214-22.
24. Cankurtaran M, Halil M, Ulger Z, Dagli N, Yavuz BB, Karaca B, et al. Influence of medical education on students' attitudes towards the elderly. J Natl Med Assoc 2006; 98(9): 1518-22.
25. Montano DE, Kasprzyk D. Theory of reasoned action, theory of planned behavior, and the integrated behavioral model. In: Glanz K, Rimer BK, Viswanath V, Editors. Health behavior: Theory, research, and practice. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons; 2015.
26. McLafferty I, Morrison F. Attitudes towards hospitalized older adults. J Adv Nurs 2004; 47(4): 446-53.
27. Aud MA, Bostick JE, Marek KD, McDaniel RW. Introducing baccalaureate student nurses to gerontological nursing. J Prof Nurs 2006; 22(2): 73-8.
28. Koehler AR, Davies S, Smith LR, Hooks T, Schanke H, Loeffler A, et al. Impact of a stand-alone course in gerontological nursing on undergraduate nursing students' perceptions of working with older adults: A Quasi-experimental study. Nurse Educ Today 2016; 46: 17-23.
29. Hughes NJ, Soiza RL, Chua M, Hoyle GE, MacDonald A, Primrose WR, et al. Medical student attitudes toward older people and willingness to consider a career in geriatric medicine. J Am Geriatr Soc 2008; 56(2): 334-8.